

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0826U002128

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 02-06-2026

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Остра Вікторія Анатоліївна

2. Viktoriia Ostra

Кваліфікація: 106

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 106

Назва наукової спеціальності: Географія

Галузь / галузі знань:

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Географія

Дата захисту: 06-07-2026

Спеціальність за освітою: Туризм

Місце роботи здобувача: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Код за ЄДРПОУ: 02071091

Місцезнаходження: вул. Дворянська, Одеса, 65082, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 14376

Повне найменування юридичної особи: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Код за ЄДРПОУ: 02071091

Місцезнаходження: вул. Дворянська, Одеса, 65082, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Код за ЄДРПОУ: 02071091

Місцезнаходження: вул. Дворянська, Одеса, 65082, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 39.21, 05.11, 05.11.27, 05.11.67, 05.61

Тема дисертації:

1. Суспільно-географічні аспекти дослідження міграційних трансформацій в регіонах України
2. Socio-geographical aspects of the study of migration transformations in the regions of Ukraine

Реферат/анотація:

1. У роботі розглядаються теоретико-методологічні засади суспільногеографічного дослідження міграційних трансформацій, аналізуються демографічні, соціально-економічні, геополітичні та розселенські передумови і чинники формування міграційних трансформацій в Україні, обґрунтовується авторська суспільно-географічна концепція міграційних трансформацій та здійснюється типізація регіонів України за просторово-часовими особливостями міграційних процесів. Особлива увага приділяється аналізу сучасних вимушених міграційних трансформацій в Україні в умовах повномасштабної збройної агресії Російської Федерації (2022–2026 рр.) та обґрунтуванню стратегічних пріоритетів регіональної міграційної політики у контексті повоєнного відновлення і євроінтеграційного вибору держави. У першому розділі дисертації представлено теоретико-методологічні засади суспільно-географічного дослідження міграційних трансформацій. Висвітлено понятійно-категоріальний апарат і концептуальні підходи до дослідження міграційних процесів, систематизовано наукові підходи до класифікації міграцій за сімома базовими ознаками, охарактеризовано вісім груп чинників і три основні типи міграційних трансформацій. Узагальнено

вітчизняний і зарубіжний досвід міграційних досліджень, обґрунтовано авторське визначення категорії «міграційні трансформації» як інтегральної суспільно-географічної категорії, що охоплює сукупність глибоких якісних і кількісних змін у масштабах, структурі, спрямованості та інтенсивності міграційних потоків у їх просторово-часовому континуумі. Другий розділ роботи присвячено суспільно-географічному аналізу передумов, тенденцій і просторових особливостей міграційних трансформацій в Україні за чотирма блоками чинників. Проаналізовано демографічні передумови (скорочення чисельності населення з 51,7 млн осіб у 1989 р. до 41,2 млн у 2022 р., регресивний тип вікової структури, природне скорочення з +1,7 ‰ до -11,2 ‰), соціально-економічні передумови (постійне відставання ВВП від країн ЄС у 5–7 разів, регіональна асиметрія доходів, грошові перекази трудових мігрантів), геополітичні чинники (інституційне відкриття ЄС, безвізовий режим, війна, тимчасовий захист) і розселенські чинники (агломераційна концентрація на базі деградації сільської мережі, скорочення сільського населення на 27,1 % за 1989–2022 рр.). У третьому розділі обґрунтовано авторську суспільно-географічну концепцію міграційних трансформацій з 20 ключовими положеннями, розроблено методику суспільно-географічного аналізу міграційних трансформацій із системою з п'яти кількісних індикаторів і чотирирівневою класифікаційною схемою «тип – підтип – вид – підвид» з включенням просторового різновиду (рівноважного, зовнішньоміграційного, внутрішньоміграційного). Здійснено типізацію регіонів України за період 2002–2021 рр., у результаті якої виявлено три типи міграційних трансформацій: позитивний, стагнаційний і негативний, що визначає виразну просторову поляризацію міграційної системи країни. Четвертий розділ присвячено аналізу сучасних тенденцій міграційних трансформацій в Україні в умовах повномасштабної збройної агресії (2022–2026 рр.). Досліджено динаміку та структуру внутрішньо переміщених осіб (7 млн 134 тис. осіб у травні 2022 р. зі стабілізацією у діапазоні 3,5–3,7 млн осіб), обґрунтовано типологію трьох просторових одиниць (полюси тяжіння, полюси відтоку, буферні зони стабільності) та виявлено три просторові моделі розселення ВПО. Проаналізовано зовнішню вимушену міграцію (близько 6,8 млн громадян у 47 країнах світу, три фази: кризова хвиля, стабілізація з частковим поверненням, довгострокова стабілізація) та її правове регулювання. Проведено SWOT/TOWS-аналіз, обґрунтовано три сценарії повернення біженців і шість стратегічних пріоритетів регіональної міграційної політики на 2025–2030 рр.

2. The thesis examines the theoretical and methodological foundations of sociogeographical research on migration transformations, analyzes the demographic, socio-economic, geopolitical, and settlement preconditions and factors in the formation of migration transformations in Ukraine, substantiates the author's sociogeographical concept of migration transformations, and carries out the typification of Ukrainian regions according to the spatio-temporal characteristics of migration processes. Particular attention is paid to the analysis of contemporary forced migration transformations in Ukraine under the conditions of the full-scale armed aggression of the Russian Federation (2022–2026) and the justification of strategic priorities for regional migration policy in the context of post-war recovery and the European integration choice of the state. The first chapter of the thesis presents the theoretical and methodological foundations of socio-geographical research on migration transformations. The conceptual and categorical apparatus and conceptual approaches to the study of migration processes are highlighted, scientific approaches to the classification of migrations according to seven basic criteria are systematized, eight groups of factors and three main types of migration transformations are characterized. The domestic and foreign experience of migration research is generalized, and the author's definition of the category "migration transformations" is substantiated as an integral socio-geographical category that encompasses a set of profound qualitative and quantitative changes in the scale, structure, direction, and intensity of migration flows in their spatio-temporal continuum. The second chapter is devoted to the socio-geographical analysis of the preconditions, trends, and spatial features of migration transformations in Ukraine across four blocks of factors. Demographic preconditions (decline in population from 51.7 million in 1989 to 41.2 million in 2022, regressive age structure, natural decrease from +1.7‰ to -11.2‰), socio-economic preconditions (persistent lag of GDP behind EU countries by 5–7 times, regional asymmetry of incomes, remittances of labor migrants), geopolitical factors (institutional opening of the EU, visa-free regime, war, temporary protection), and settlement factors (agglomeration concentration against the background of degradation of the rural network, a 27.1% decline in rural

population during 1989–2022) were analyzed. In the third chapter, the author's socio-geographical concept of migration transformations, consisting of 20 key propositions, is substantiated. A methodology for socio-geographical analysis of migration transformations has been developed, including a system of five quantitative indicators and a four-level classification scheme "type – subtype – kind – subkind" with the inclusion of a spatial variety (balanced, outward-migration, inward-migration). The typification of Ukrainian regions for the period 2002–2021 was carried out, as a result of which three types of migration transformations were identified: positive, stagnant, and negative, which indicates a pronounced spatial polarization of the country's migration system. The fourth chapter is devoted to the analysis of current trends in migration transformations in Ukraine under the conditions of full-scale armed aggression (2022–2026). The dynamics and structure of internally displaced persons (7.134 million in May 2022 with subsequent stabilization in the range of 3.5–3.7 million) were studied, a typology of three spatial units (poles of attraction, poles of outflow, buffer zones of stability) was substantiated, and three spatial models of IDP settlement were identified. External forced migration (approximately 6.8 million citizens in 47 countries of the world, three phases: crisis wave, stabilization with partial return, long-term stabilization) and its legal regulation were analyzed. A SWOT/TOWS analysis was conducted, three scenarios for the return of refugees were substantiated, and six strategic priorities of regional migration policy for 2025–2030 were defined. To solve the main research tasks, general scientific (analysis, synthesis, induction and deduction, generalization, abstraction, comparison, scientific classification) and specific scientific and special research methods were used (historical-geographical, comparative-geographical, statistical, correlational, typological, cartographic, graphical, zoning method, SWOT and TOWS analysis, scenario forecasting). The statistical data and materials of the State Statistics Service of Ukraine, the Ministry of Social Policy of Ukraine, the National Bank of Ukraine, the Ministry of Education and Science of Ukraine, materials of international organizations (International Organization for Migration, UNHCR, Eurostat, World Bank, OECD, UNESCO), normative legal documents of Ukraine and the Europ.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Широке застосування технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища

Підсумки дослідження: Нове вирішення актуального наукового завдання

Публікації:

- Остра В.А., Яворська В.В., Куделіна С.Б. Просторові особливості та суспільно-економічні проблеми вимушеного внутрішнього переміщення населення в Одеській області. Вісник Одеського національного університету. Географічні та геологічні науки. Т. 28. Вип. 2(43). 2023. С. 66–78.
- Остра В.А., Яворська В.В. Демографічна криза та міграційні процеси: взаємозв'язок та наслідки для соціально-економічного розвитку. Вісник Одеського національного університету. Серія: Географічні та геологічні науки. Т. 30. Вип. 1(46). 2025. С. 147–159.
- Остра В.А. Динаміка потреб внутрішньо переміщених осіб в Україні: виклики та можливості для громад. Вісник Одеського національного університету. Серія: Географічні та геологічні науки. Т. 30. Вип. 2(47). 2025. С. 215–228.
- Остра В., Яворська В. Система вищої освіти України на тлі глобальної міграції: виклики та перспективи. Науковий вісник Чернівецького університету: Географія. Вип. 853. 2025. С. 73–82.

Наукова (науково-технічна) продукція: аналітичні матеріали

Соціально-економічна спрямованість: поліпшення стану навколишнього середовища

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0121U113483

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Яворська Вікторія Володимирівна

2. Viktorya Yavorska

Кваліфікація: д. геогр. н., професор, 11.00.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-8611-9712

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Код за ЄДРПОУ: 02071091

Місцезнаходження: вул. Дворянська, Одеса, 65082, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Сегіда Катерина Юріївна

2. Kateryna Sehida

Кваліфікація: д. геогр. н., професор, 11.00.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-1122-8460

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Код за ЄДРПОУ: 02071205

Місцезнаходження: майдан Свободи, Харків, Харківський р-н., 61022, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Джаман Василь Олексійович

2. Vasyl Dzhaman

Кваліфікація: д.геогр.н., професор, 11.00.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-9188-3325

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Код за ЄДРПОУ: 02071240

Місцезнаходження: вул. Коцюбинського, Чернівці, 58012, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Буяновський Андрій Олександрович

2. Andriy Buyanovskiy

Кваліфікація: к. геогр. н., доцент, 11.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-3903-3139

Додаткова інформація: Scopus ID: 57224880876

Повне найменування юридичної особи: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Код за ЄДРПОУ: 02071091

Місцезнаходження: вул. Дворянська, Одеса, 65082, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Приходько Зоя Володимирівна

2. Zoia Prykhodko

Кваліфікація: к. геогр. н., доцент, 11.00.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0009-0008-9678-5848

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Код за ЄДРПОУ: 02071091

Місцезнаходження: вул. Дворянська, Одеса, 65082, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Сич Віталій Андрійович

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Сич Віталій Андрійович

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Лукашук Світлана Борисівна

Реєстратор

Юрченко Тетяна Анатоліївна

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна